

ДЕЛІБЕРАТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

DELIBERATIVITY AS THE BASIS OF THE PUBLIC AND ADMINISTRATIVE SYSTEM IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION AND DIGITALIZATION

Сакун А.В.,

*доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Київського національного університету технологій та дизайну*

Кадлубович Т.І.,

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Київського національного університету технологій та дизайну*

Черняк Д.С.,

*кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Київського національного університету технологій та дизайну*

У статті зазначається, що в умовах глобалізації та діджиталізації держава як політичний інститут має змінюватися, відповідати критеріям публічної політики, максимальної ефективності та утвердження нових принципів забезпечення конкуренції держав. Українська держава, залишаючись вірною обраній стратегії розвитку з орієнтацією на демократичний шлях розвитку, європейську інтеграцію та прихильність європейським цінностям, трансформується та модернізується, формуючи сучасну модель публічного управління, що ґрунтується на засадах ноосферної філософії, принципах деліберативної демократії та концепції «рецептивного» адміністрування, які передбачають встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин у політичній сфері суспільства. Узагальнено погляди науковців на поняття «державна політика», «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління». Авторами розглянуто засади концепції ноосферної філософії, в основі якої визнання сфери розуму, моралі та справедливості як джерела управління, політики та влади. А також концепцію «рецептивного адміністрування», яка дозволяє здійснити перехід до держави-партнера, де кожен громадянин має право брати участь у напрацюванні публічних рішень, змінює соціум як такий, формує деліберативну громадську думку. Реалізація моделі «рецептивної» держави призводить до підсилення засад громадянського суспільства, з'являються нові концепції участі громадян в державному управлінні, відбувається розподіл владних повноважень, модернізуються інформаційні системи. Визначено, що сучасна державно-управлінська система набуває властивостей проактивності, адаптивності, нелінійності, комунікативності. Значна увага приділена політичній комунікації в сучасному суспільстві, особливостям спілкування в «мережевому» політичному просторі, реалізації деліберативної політики. Причому, в інформаційному суспільстві комунікативний аспект управлінської діяльності стає провідним та сприяє формуванню нового типу комунікативних взаємин держави з громадянами, роблячи політику держави публічною та прозорою, а деліберативність стає основою державно-управлінської системи. Зазначається, що у вказаних процесах неабияку роль відіграє громадянська освіта, яка здатна сформувати низку компетентностей свідомого громадянина, що робить можливим встановити суб'єкт-суб'єктні відносини між державою, владою та суспільством, перетворити державу на сучасну та конкурентноспроможну.

Ключові слова: деліберативність, державно-управлінська система, рецептивна держава, суб'єкт-суб'єктні відносини, публічне управління, ноосферна філософія.

The article notes that in the context of globalization and digitalization, the state as a political institution must change, meet the criteria of public policy, maximum efficiency and the adoption of new principles of competition. The Ukrainian state, remaining true to its chosen development strategy with a focus on democratic development, European integration and commitment to European values, is transforming and modernizing, forming a modern model of public administration based on noosphere philosophy, principles of deliberative democracy and the concept of "receptive" administration which provide for the establishment of subject-subject relations in the political sphere of society. The views of scholars on the concepts of "public policy", "public administration" are generalized. The authors consider the principles of the concept of noosphere philosophy, which is based on the recognition of the sphere of reason, morality and justice as sources of government, politics and power. The concept of "receptive administration" is also considered, which allows the transition to a partner state, where every citizen has the right to participate in the development of public decisions, changes society as such, and forms a deliberative public opinion. The implementation of the "receptive" state model leads to the strengthening of the foundations of civil society, new concepts of citizen participation in public administration appear, the division of power takes place, and information systems are modernized. It is determined that the modern public administration system acquires the properties of proactivity, adaptability, nonlinearity, communicativeness. Much attention is paid to political communication in modern society, the peculiarities of communication in the "network" political space, and the implementation of deliberative politics. Moreover, in the information society the communicative aspect of management becomes leading and contributes to the formation of a new type of communicative relations between the state and citizens, making public

policy public and transparent, and deliberativeness becomes the basis of public administration. It is noted that civic education plays an important role in these processes, which is able to form a number of competencies of a conscious citizen, which makes it possible to establish subject-subject relations between the state, government and society, to transform the state into modern and competitive.

Key words: deliberativity, public and administrative system, receptive state, subject-subject relations, public administration, noosphere philosophy.

Постановка проблеми. Сьогоднішній світ живе у новій реальності, де глобальні зміни, зумовлені запровадженням інноваційних технологій та практик, відбуваються щоденно. Але незмінним залишаються орієнтації держави Україна на демократичний шлях розвитку, на європейський вектор руху, за якого діяльність політичних інститутів, системи управління має відповідати критеріям публічної політики, максимальної ефективності та утвердження нових принципів забезпечення конкуренції держав у глобальному світі. Відбувається трансформація та модернізація самої політичної системи, її інституційної сфери, перетворюються владні відносини, адаптуючись до вимог публічної політики та мережевого політичного простору. Створюється оновлена архітектура соціальних процесів, здійснюється реформування державної політики, у яких неабияку роль відіграє державне управління, адміністрування, врядування, які набувають нового змісту, співвідносного з демократичними викликами. Постає проблема аналізу державно-управлінської системи сучасної України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У рамках вітчизняного наукового дискурсу проблеми державно-управлінської системи України були предметом досліджень у роботах Н.Гавкалової, Ю.Дідок, К.Козлова, О.Руденко, Ю.Сурмина, А.Кваші, К.Фісун та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зазначені роботи присвячені окремим аспектам розвитку державно-управлінської системи, а тому є доцільним узагальнити погляди науковців щодо цієї проблематики, впорядкувати до реалій сьогодення та осучаснити.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Відтак метою статті є аналіз та узагальнення підходів до розуміння держави та державно-управлінської системи в умовах глобалізації та діджиталізації, прослідкувати зміни, викликані вимогами публічної політики та новими принципами забезпечення конкуренції держав.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «державна політика», «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» займають вагомe місце в сучасній гуманітаристиці та залишаються предметом дискусії науковців. Зокрема, державна політика, зазначається в «Енциклопедії державного управління», – це «напрям дій або утримання від них, обраний органами державної влади для розв'язування певної проблеми або сукупності

взаємопов'язаних проблем, що дозволяє державі досягнути певної мети в конкретній області, використовуючи правові, економічні, адміністративні методи впливу [1, с. 122]. Реалізуючи державну політику, держава позиціонує себе через державну владу, і державне управління.

У більшості країн із тривалою демократичною традицією окрім поняття «державна політика» використовується поняття «публічна політика» – відкритий процес прийняття управлінських рішень, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямована на вирішення суспільних проблем [2, с. 484], де ступінь публічності визначається наявністю каналів інформаційного доступу, оскільки демократія формує та розвиває інституції публічно-партнерського впливу влади на громадян і суспільство в цілому. Відповідно, доцільно, враховуючи особливості публічної політики, вести мову про «публічне управління» та «публічне адміністрування».

Публічне управління – це професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду, а також вивчення, розробку та впровадження напрямів державної політики. Публічне адміністрування – система державного управління, представлена адміністративними інститутами в рамках прийнятої ієрархії влади [3, с. 165]. «Врядування відповідає за ідеологічно-демократичну спрямованість, адміністрування – за інституційну організацію» [3, с. 165]. Публічне управління в державі повинне виробляти адекватні морально-етичні, політико-правові та соціально-психологічні норми та передбачає розробку ефективної (в економічному та соціально-політичному сенсі) державної стратегії, а також вироблення та реалізацію повсякденної публічної політики.

Узагальнення наукових підходів до розуміння терміну «публічне адміністрування» доводить, що публічне адміністрування є особливим видом діяльності в суспільстві з формування, впровадження, оцінювання та модифікації публічної політики. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху донизу [3], тобто це діяльність представників державної служби та виконавчої гілки влади. Терміни «публічне адміністрування» та «публічне управління» часто вживаються паралельно, хоча мають відмінний сенс на ціннісно-смысловому рівні.

Реформування публічного управління сучасної держави вимагає знання фундаментальних парадигм його розуміння та закономірностей їх зміни. Так К. Козлов зазначає, що у сучасному світі відбувається становлення суб'єкт-суб'єктної парадигми державного управління, пов'язаний із законодавчим закріпленням народу як джерела влади [4]. О. Руденко доводить, що інформаційне суспільство використовує постмодерну парадигму, основою якої є активне застосування в державному управлінні принципів постнеокласичної науки, що синтезує принципи синергетики, аксіології, соціальної інженерії, структурного функціоналізму, неофункціоналізму, праксеології, організаційної кібернетики, неолібералізму [5, с. 79-87]. Ю. Сурмін відзначає, що сучасне державне управління користується елементами трьох парадигм: операціональної, системної та синергетичної [6, с. 37]. Дослідники погоджуються з тим, що сучасна парадигма державного управління відрізняється від попередніх, але «немає одностайної думки щодо того, яка парадигма приходить на зміну існуючій, як її назвати та охарактеризувати» [7, с. 108].

Вивчаючи дане питання, можна дійти висновку про те, що сучасний етап реформування засад державної політики в Україні передбачає перехід до нової моделі публічного управління, що передбачає знання та практичне впровадження сучасних теоретичних підходів та концепцій.

Зокрема, популярності набуває концепція ноосферної філософії базується на теорії В. Вернадського про ноосферу, як «сферу людської культури та вияв людської думки» [8, с. 217], «царину розуму» [8, с. 189], яка є основою утворення «культуросфери і креатосфери глобалізованого соціуму» [9, с. 37]. Ноосферна філософія робить акцент на науку, наукову думку, яка повинна стати інтернаціональною, прагнути до свободи, спонукати вчених до «моральної відповідальності за використання наукових відкриттів» [8, с. 200], тим самим створюючи «свого роду «вищу» й «інтегральну» ноореальність» [9, с. 39], яка «утворюється тільки за наявності «соціальної об'єктної реальності» та суб'єктованої «наукової реальності» генерованих духовно-практичних знань» [9, с. 39]. Одним із конотативних значень, яким наділяється ноосфера, є очікування побудови досконалого суспільства, тобто здатність людини до ефективного та безпечного управління [10, с. 19], оскільки «державне життя у всіх його проявах охоплюється науковим мисленням у небувалому раніше ступені» [8, с. 225].

Ноосферний розвиток можна вважати парадигмою «національного суспільного зростання» [7, с. 124], за якої публічна політика відповідає принципам «системності, гармонізації, гуманізації, інструментальності, особистісно орієнтованої інформаційно-технологічної освіти» [7, с. 124],

відкритого доступу до електронних інформаційних ресурсів. Прогресивні інформаційно-технологічні можливості перетворюють не лише внутрішні структурно-функціональні складові державного апарату, але і самі механізми державного будівництва та управління, а концепція ноосферного публічного управління [3; 7] передбачає компетентність полеміки, пріоритет інтелекту та раціональності в державних справах, «сприяє підвищенню ефективності розвитку сучасного соціуму в усіх його сферах» [3, с. 14]. «Ноосферна концепція публічного управління означає те, що політика, влада і управління визначаються сферою розуму (ноосферою), моралі і справедливості, базуються на науково-раціональній і морально-справедливій основі, на ноосферних підходах до розвитку суспільства» [3, с. 15].

В основі концепції ноосферного публічного управління лежить суб'єкт-суб'єктне усвідомлене управління, що керується засадами гуманізму та когнітивізму. «Найбільш продуктивним стає раціональне поєднання вертикальних і горизонтальних зв'язків на всіх рівнях державного управління, стимулювання самоорганізації соціальних суб'єктів в різних сферах суспільного життя» [3, с. 161].

З огляду на концепцію ноосферної філософії, сучасна державно-управлінська система набуває нових властивостей: проактивності (усвідомлення своїх глибинних цінностей та цілей і дія згідно зі своїми життєвими принципами, незалежно від умов та обставин), адаптивності (автоматично змінює алгоритми свого функціонування та (іноді) свою структуру з метою збереження або досягнення оптимального стану при зміні зовнішніх умов), нелінійності (розуміння того, що трансформація економічних, соціальних, політичних і духовно-культурних відносин та інститутів здійснюються завдяки непередбачуваним факторам – аттракторам, біфуркаціям, флуктаціям тощо, у яких людина відіграє вирішальну роль), комунікативності.

Комунікативність стає основною властивістю державного публічного управління, оскільки саме комунікативна традиція інтерпретації політичної сфери найбільш повно осмислює простір публічної політики, яку, на переконання Х. Арндт, К. Дойча, Ю. Хабермаса, слід розглядати як систему комунікацій та інформаційних потоків, сферу комунікативних дій.

Публічна політика – це діяльність, що характеризується взаємодією держави, інститутів громадянського суспільства, різноманітних соціальних, професійних груп, громадських об'єднань щодо реалізації особистих і суспільних інтересів, виробництва, розподілу та використання громадських ресурсів і благ, де провідну роль відіграє політична комунікація. Саме вона використовує аргументовані форми, впорядковує обмін інформацією між політичними суб'єктами, жоден з яких

не може бути виключеним із процесу політичного спілкування, де розглядаються насамперед ті питання, які є предметом спільного інтересу всіх.

Багатобічна та багатоканальна комунікація, за Ю.Хабермасом, зумовлює гнучкість та мобільність, і, разом з тим, нормативну міцність соціальної інтеграції, забезпечує ефективне спілкування між політичними акторами. Політична комунікація при цьому повинна бути відкритою, вільною від зовнішнього примусу, «крім примусу кращого аргументу» [11, с. 178]. «Комунікація між рівними партнерами необхідно є аргументативним дискурсом, де кожний намагається переконати партнера по комунікації добровільно дійти згоди, консенсусу на підставі загальноприйнятих правил аргументації» [12, с. 100].

Управлінська діяльність інституцій публічної влади спрямована на ухвалення та реалізацію політичних рішень заради задоволення «потреб і інтересів більшості громадян» [13, с. 3], це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження або перетворення; це нормотворча, розпорядницька, контрольна, організаційна та інша діяльність, яка здійснюється на основі встановлених норм, правил, процедур, спираючись на владну силу, яку обмежує дієвий суспільний контроль як основний чинник панування верховенства права [3, с. 130]. «Щоб колективні рішення були ефективними, легітимними та справедливими, – пише Д. Хелд [14, с. 388], – вони повинні бути розумними, тобто такими, що можуть витримати дебати та аналіз з боку громадськості».

В інформаційному суспільстві стає ключовим комунікативний аспект управлінської діяльності, оскільки існує безліч каналів політичної комунікації, які дозволяють передавати, сприймати та контролювати будь-які дії та рішення влади. У цьому напрямку ефективним вбачається використання різноманітних засобів масової комунікації: друкованих, аудіальних, візуальних тощо. В умовах цифровізації суспільного життя, його диджиталізації провідним засобом комунікації між владою та суспільством є мережа Інтернет з її багатоплановими можливостями онлайн-комунікації та залученням соціальних мереж, які дозволяють нести інформацію як на рівні особи, так і на рівні всього суспільства. Ефективним каналом є сторінки державних органів у соціальних мережах, оскільки інформацію тут можна подати швидко та без викривлень, створити інтерактивну взаємодію між владою та суспільством. На допомогу державному управлінню приходять краудсорсінг – технологія віртуальної (за допомогою Інтернету) соціальної взаємодії органів державного управління, місцевого самоврядування та інших політичних акторів, метою якої є колегіальне прийняття дер-

жавних управлінських рішень. Відповідно, канали політичної комунікації забезпечують як безпосереднє, так і інституційне спілкування політичних акторів, підтримують ефективні зв'язки між державою та громадянським суспільством.

Результативність роботи системи державного управління взагалі та її окремих ланок підвищує використання інформаційних і телекомунікаційних технологій, що сприяє формуванню нового типу комунікативних взаємин держави з громадянами. Нині, зазначає О.Грибко [3, с. 26], інформатизація системи державного управління здійснюється узгоджено з процесами вдосконалення організаційних структур і роботи державного апарату й формування мережевого типу комунікації між державними інституціями і громадянським суспільством. Формується «мережевий» політичний простір, який характеризується множинністю різноманітних державних, приватних, суспільних організацій та установ, що мають спільний інтерес; політична мережа формується на основі загальних суспільних інтересів; при виробленні політичних рішень учасники мережі є рівноправними з огляду на можливості формування спільного рішення; політична мережа формується на основі узгоджених формальних і неформальних правил комунікації, де діє особлива культура консенсусу [3, с. 160]. Таким чином, рівень функціонування політичної комунікації є відображенням рівня розвитку суспільства.

Комунікативна раціональність, на переконання Ю.Хабермаса, повинна стати основою сучасних владних відносин. Саме вона забезпечує суспільну координацію діяльності, публічність політики та закладає основи деліберативної політики, яка дозволить подолати недоліки існуючих моделей демократії за допомогою «укріплення дискурсивної та комунікативної раціональності, яка дозволяє знаходити колективні вирішення колективних проблем...» [14, с. 390]. Поняття «деліберативний» (обговорювати, сперечатися) введено в науковий обіг завдяки роботам Дж.Дьюї, розвиток в політичній теорії отримало в роботах Й.Когена, К.-П.Ріппа, ґрунтовне обґрунтування надав Ю.Хабермас. «Серце деліберативної політики полягає у низці дискурсів та переговорів, які роблять можливим раціональне рішення прагматичних, моральних та етичних питань...» [15, с. 285]. Поняття «деліберативна політика», зокрема у Ю.Хабермаса, пов'язане з політичною життєдіяльністю сучасного громадянського суспільства та його комунікативною інфраструктурою. З його міркувань видно, що актуальність деліберативної політики викликана розвитком технологій, засобів передачі інформації та механізмів комунікації, а також глобалізації, яка відбувається на цьому фундаменті. Політика стає «деліберативною» [12, с. 99], тобто такою, що «обговорює».

Саме Ю.Хабермас довів, що реалізація деліберативної політики залежить від процесу інституціоналізації процедур комунікації, які здійснюються як на рівні парламенту, так і в мережі комунікацій в публічній сфері. Таким чином створюється «арена, де може відбуватися більш або менш раціональне формування громадської думки та політичної волі з приводу значимих для всього суспільства тем...» [16, с. 396], а самі комунікативні умови та процедури «надають інституційованому формуванню громадської думки та політичної волі» легітимності [16, с. 391], що робить «комунікативно створену владу» владою адміністративною [16, с. 396], яка контролюється, критикується, програмується та спрямовується громадською думкою [16, с. 398], політичним дискурсом [12, с. 100].

Ознаки деліберативності «працюють» лише у випадку публічності політичної сфери, розгалуженості мереж політичної комунікації, коли її суб'єкти мають змогу представляти не лише загальнодержавні та суспільні інтереси, але й висувати приватні думки та ініціативи. Це не лише право бути почутим, але й гарантії того, що голос та інтерес кожного буде врахований та реалізований в результаті діяльності демократичних владних інститутів.

Політична влада в такому демократичному суспільстві перестає бути інструментом насилля та примусу, вона набуває ознак публічності, всезагальності та безособовості, що означає звернення до всіх громадян від імені всього суспільства за допомогою права (закону). Публічна влада користується підтримкою та довірою громадян, які складають структуровані соціальні групи (громадянське суспільство), ведуть публічні дискусії про розробку, прийняття й просування владних рішень. Постає завдання «...підсилити елемент обговорення у сучасній демократії. Серед засобів для втілення цього – введення народних опитувань, днів обговорення, громадянських журі, ... реформа громадянської освіти...» [14, с. 407]. Умовою реалізації публічної політики є волевиявлення народу при прийнятті рішень чи розробці законопроектів, які мають широко обговорюватися із залученням експертів для оцінки соціальних, економічних та інших ризиків. Важливим інструментом реалізації публічної політики є проведення публічних консультацій із залученням ключових стейкхолдерів, тобто фізичних і юридичних осіб, які мають легітимний інтерес у діяльності політичного інституту. Учасниками консультацій повинні бути й громадські активісти, представники різних політичних партій та суспільно-політичних груп, і науковці, тобто всі ті, на кого зрештою певний закон впливатиме. Тоді можна говорити про баланс інтересів.

Політика, таким чином, набуває ознак «особливої, публічної сфери соціальної комунікації, яка

визначає риси масової комунікативної культури» [12, с. 99], за якої до владних інститутів висувається вимога, щоб усі політичні рішення були опосередковані та легітимізовані за допомогою раціонального обговорення суспільних проблем [12, с. 101], стає більш відкритою, набуваючи форми «культури масової участі» [12, с. 99].

Такий інтерактивний процес (тобто процес, що здійснюється спільно з іншими акторами) допомагає «державі усвідомити, що вона може діяти, тільки розділяючи свою владу з іншими учасниками діалогу, і підтримувати свою центральну позицію лише для координації дій різних акторів, між якими постійно відбувається динамічний розподіл обов'язків і здійснюються взаємні впливи за допомогою створення гібридних і рухомих мереж, у яких комбінуються елементи державні, недержавні, національні і глобальні» [3, с. 161]. Держава стає більш «гнучкою», що дозволяє їй залучати експертні здібності різноманітних акторів, розділяти з іншими суб'єктами відповідальність за прийняття рішень.

Змінюється й саме розуміння державної влади, до якої висувається вимога раціонального управління соціальними процесами з залученням кожної людини до участі у публічній політиці [16]. Таке розуміння влади дозволяє наділяти її функціями адміністрування, суб'єкти якого «покликані своєчасно та адекватно відповідати на виклики часу» [13, с. 3], а прийняття політичних рішень, формулювання політичного порядку денного та розгляд суперечливих політичних питань засновується на деліберативній громадській думці.

Для досягнення європейських стандартів належного урядування воно має корелювати із політологічною концепцією деліберативної демократії та будуватися за принципами верховенства права, законності, відкритості, неупередженості, пропорційності, ефективності, підконтрольності, відповідальності. Провідними принципами є також «прозорість, підзвітність органів державного управління судовим органам та вищим адміністраціям, продуктивність у використанні державних ресурсів та ефективність впровадження державної політики, а також децентралізація, місцева та регіональна автономія, участь у виробленні європейської політики, взаємне доповнення діяльності органів влади та громадських організацій» [17, с. 232]. В галузі публічного адміністрування відбуваються заміна ієрархічної форми на новий стиль управління, який означає зміну ролі владних структур у суспільстві і їхніх відносин з громадянами.

В теорії управління та адміністрування розробляються підходи, здатні підсилити теорії громадянського суспільства та деліберативної демократії.

Так, глобальними підходами до перспектив розвитку публічного адміністрування є ринково-ліберальний, де громадянин постає в якості споживача

або клієнта; комунітарно-ліберальний, в якому акцент робиться на розвитку концепції «політичних мереж», договірних структурних взаємин між політичними інститутами держави і суспільства, визнається рівність громадян і інших суб'єктів мережних взаємодій; демократичного громадянства, що ґрунтується на особливому «рецептивному» (або «сприйнятливому») адмініструванні, яке покликане служити громадянинові [2, с. 393-394].

Концепція «рецептивного адміністрування» була сформульована на початку ХХІ ст. [2, с. 394]. Вона дозволяє здійснити перехід до «держави-партнера», яка здатна «гарантувати відповідальність системи перед конкретними вимогами громадян» [16]. У «рецептивній» державі громадяни розглядаються як активні члени суспільства, які мають права та обов'язки та мають змогу брати участь у процесі напрацювання «публічного рішення через посилення засобів впливу, які перетворюють простих громадян на уповноважених» [16]. Це передбачає розширення простору прозорості та підконтрольності органів державної влади, зміну всього інституційного дизайну функціонування публічної сфери держави [18]. За таких умов об'єктивно змінюється й природа держави, утворюються нові форми державної організації суспільства, з'являються нові концепції державного управління, що, як стверджує Ю.Сурмін [19], «сприяє врахуванню трьох груп кардинальних змін соціуму: на рівні особистості, національного суспільства і глобального співтовариства».

Реалізація моделі «рецептивної» держави призводить до підсилення засад громадянського суспільства, з'являються нові концепції участі громадян в державному управлінні, відбувається розподіл об'єму влади, модернізуються інформаційні системи.

Головною засадою «рецептивної» держави стає вміння реагувати на запити суспільства, тобто «почути, зрозуміти, сприйняти», а це можливо лише за умови адекватного інформування суспільства про політичне життя, наявності зв'язку між владою та суспільством, залучення громадськості до обговорення та прийняття рішень, тобто «імплементатії в управлінську практику органів влади технологій публічного адміністрування, через які забезпечується більша відкритість і прозорість у прийнятті рішень та орієнтація на досягнення затребуваного суспільством результату» [20, с. 46].

Висновки. Таким чином, «Публічне врядування і публічне адміністрування – різновиди управлінської діяльності інституцій публічної влади, завдяки якій держава та громадянське суспільство забезпечують самокерованість (самоврядність)

усієї суспільної системи та її розвиток у певному, визначеному напрямку» [2, с. 488]. Вони є змістом «державного управління» або владних відносин. «Врядування дорівнює виробленню і здійсненню публічної політики, яка є справою суспільства, громади, кожного її члена, а не лише офіційних уповноважених осіб» [2, с. 489]. Сучасна управлінська парадигма розуміє врядування як публічне управління, мережеву взаємодію, де «зацікавлені сторони: уряд, бізнес, громадянське суспільство... задля досягнення кращої керованості суспільства, його впорядкованості і спрямування на досягнення стратегічних цілей [2, с. 489]. «Публічне адміністрування – вид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та впровадження рішень», «технічна складова врядування» [2, с. 490]. Публічне врядування – це «діяльність політично відповідальних посадовців включає в себе ухвалення владних рішень; адміністрування – діяльність професійних управлінців, спрямована на підготовку й організацію виконання рішень [2, с. 490].

Реформування засад державної політики в Україні передбачає перехід до нової моделі публічного управління, адміністрування та врядування, яка ґрунтується на засадах ноосферної філософії, принципах деліберативної демократії та концепції «рецептивного» адміністрування, які передбачають встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин у політичній сфері суспільства зокрема. Відтак у такому напрямку змінюється й сама держава, розуміння державної влади.

Висуваються нові вимоги до громадянської освіти, оскільки, політика участі, деліберативність вимагають від громадянина високого рівня політичної компетентності та політичної культури. Саме тому громадянська освіта повинна стати невід'ємною частиною усього освітнього процесу, необхідно підсилити долю гуманітарних наук у системі вищої освіти, яка формує низку компетентностей, необхідних людині у «дорослому» житті. Критичність мислення, вміння знаходити компроміс, толерантність у плюралістичному дискурсі сучасного суспільства – ось засади, які дозволять реформувати державу та владу, вивести їх на рівень суб'єкт-суб'єктних відносин із суспільством. «Створення освітньої системи, що відкриває перспективи та горизонти людей як результат пізнання інших, є вирішальним елементом розвитку демократичної суспільної культури» [14, с. 414-415].

Перспективами подальшого дослідження може стати осмислення подальших кроків стосовно вдосконалення та розвитку державно-управлінської системи Української незалежної демократичної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Київ : НАДУ, 2011. Т. 4. 648 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Київ : НАДУ, 2011. Т. 8. 630 с.
3. Публічне управління: виклики XXI століття : зб. тез XIII Міжнар. наук, конгресу, 21-22 березня 2013 р. Х. : Вид-во ХарРІНАДУ«Магістр», 2013. 368 с.
4. Козлов К. І. Теорія державного управління: парадигми, концепти та системи. *Державне будівництво*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2013_1_8 (Дата звернення 20.05.22).
5. Руденко О. М. Формування сучасної парадигми державного управління: історико-типологічний аспект. *Аналітика і влада*. 2012. № 6. С. 79-89.
6. Сурмін Ю. Стан, методологічні проблеми та концептуальні засади розвитку наукових досліджень державного управління в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. Вип. 2. С. 34-43.
7. Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність : матеріали наук.-практ. конф., 15 березня 2017 р. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2017. 208 с.
8. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. М.: Наука, 1989. 261 с.
9. Капіца В. Ф. Розвиток ноосферного світорозуміння і мислення в процесі світоглядної трансформації ментальної рефлексії творчих суб'єктів. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. Одеса, 2017. Вип. 20. С. 37-41.
10. Шоркин А.Д. Грани ноосферной парадигмы. *Культура народов Причерноморья*. 2002. № 31. С. 19-28. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/109012> (Дата звернення 20.05.22).
11. Хабермас Ю. Проблема легитимации позднего капитализма. М.: «Праксис», 2010. 264с.
12. Назарчук А. В. Понятие делиберативной политики в современном политическом процессе. *Полис*. 2011. № 5. С. 99-103.
13. Лях Ю.І. Комунікативна політика як основа організації взаємовідносин суб'єктів і об'єктів публічного адміністрування. *Публічне адміністрування: теорія та практика*: електронний збірник наукових праць. Дніпро : ДРІДУ, 2018. Вип. 2(20). С. 1-15. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-02\(20\)/4.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-02(20)/4.pdf) (Дата звернення 25.05.22).
14. Хелд, Д. Модели демократии. М.: «Дело» РАНХиГС, 2014. 544 с.
15. Назарчук А. В. Этика глобализирующегося общества. М. : «ДиректМедиа Паблишинг», 2002. 381с
16. Хабермас Ю. Вовлечение другого. Очерки политической теории. СПб. : Наука, 2001. 417 с.
17. Фисун К. А. Некоторые вопросы государственно-частного партнерства в сфере административного менеджмента. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/32298/1/7.pdf> (Дата звернення 1.06.22).
18. Ситник Л.С., Федотов О.О. Напрями вдосконалення публічного адміністрування в умовах глобалізації. *Вісник Донецького нац. університету*. 2, 2013. С. 231-234. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RXkyDNQxasQJ:https://jvestnik-c.donnu.edu.ua/article/view/227/238+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (Дата звернення 29.05.22).
19. Мар'яненко Г. І. Геополітична стратегія розвитку державного управління майбутнім URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PwtnGGuzt4cJ:pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2018/13.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (Дата звернення 20.05.22).
20. Сурмін Ю.П. Методологія галузі науки «Державне управління»: монографія. Київ: НАДУ, 2012. 372 с.
21. Лаврів Л. А. Технології публічного адміністрування у системі механізмів реалізації регіональної структурної політики. *Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту*. 2014. Вип. 6. Ч. 4. С. 46–49. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/200.pdf (Дата звернення 20.05.22).